EURÓPAI FÜZETEK 36.

SZAKMAI ÖSSZEFOGLALÓ A MAGYAR CSATLAKOZÁSI

TÁRGYALÁSOK LEZÁRT FEJEZETEIBŐL

Hargita Eszter

Az állami támogatások és a verseny

Versenypolitika

A Miniszterelnöki Hivatal Kormányzati
Stratégiai Elemző Központ és a
Külügyminisztérium közös kiadványa

Európai Füzetek
A Miniszterelnöki Hivatal Kormányzati Stratégiai Elemző Központ
és a Külügyminisztérium közös kiadványa.

Felelős kiadó: Szeredi Péter

A szerkesztőbizottság elnöke: Palánkai Tibor
A szerkesztőbizottság tagjai: Bagó Eszter, Balázs Péter, Balogh András, Barabás Miklós, Bod Péter Ákos, Erdei Tamás, Hefter József, Horváth Gyula, Hörcsik Richárd, Inotai András, Kádár Béla, Kassai Róbert, Kazatsay Zoltán, Levendel Ádám, Lőrincz Lajos, Nyers Rezső, Orbán István, Somogyvári István, Szekeres Imre, Szent-Iványi István, Török Ádám, Vajda László, Vargha Ágnes

Főszerkesztő: Forgács Imre
Szerkesztő: Bulyovszky Csilla
Szerkesztőségi titkár: Horváthné Stramszky Márta
A szerkesztőség címe: MEH Európai Integrációs Iroda, 1055 Budapest, Kossuth tér 4.
Telefon: 441-3380
Fax: 441-3394

Lektor: Subáné dr. Varga Judit
Kézirat lezárva: 2003. május 13.

Grafikai terv: Szutor Zsolt
Fényképek: Audiovisual Library European Commission; Csorba Gábor
Portréfotó: Csorba Gábor
Nyomás és előkészítés: Visit Nyomda & Stúdió

ISSN: 1589-4509
Budapest, 2003.

Kedves Olvasó!

Már a Római Szerződés rendelkezett egy olyan rendszer létrehozásáról, amely a belső piac területén folyó versenyt megóvja a torzítástól. Az egységes piac kialakulásával és mélyülésével folyamatosan növekszik a versenypolitika jelentősége. Az állami támogatások szabályozása– különösen az utóbbi időszakban – egyre szerteágazóbbá és kifinomultabbá válik. A gazdaságpolitikai körülmények, a gazdasági helyzet változásával módosulnak, fejlődnek az állami támogatási politika céljai és eszközei is. Ezzel együtt folyamatos feladat az állami támogatások keretek és korlátok között tartása. Az életképtelen hazai vállalatok támogatása ugyanis lehet, hogy helyi szinten, egy rövid időre elodázza a vállalat felszámolásából eredő szociális és politikai feszültségeket, problémákat, ugyanakkor az életképtelen vállalat életképes versenytársai nehézségekkel szembesülnek, hiszen a gondokat az egyik tagállamból a másikba exportálták, és nem oldották meg azokat.

Korábban, ha egy nemzeti légitársaság nehézségekkel szembesült, az állam minden esetben megsegítette, mondván, elképzelhetetlen, hogy csődbe menjen. Aztán 2001-ben a belga kormány nem finanszírozta tovább a nemzeti légitársaság, a Sabena veszteségeit, így azt fel kellett számolni. A Sabena járatai helyett a többi társaság új járatokat indított, és egy újabb belga légitársaság alakult, SN Brussels Airlines néven. A Sabena emlékét pedig már csak a korábban a járatokról elhozott kiskanalak őrzik.

Másik veszély az úgynevezett támogatási verseny kialakulása, amely akkor jöhet létre, ha egy nagy multinacionális vállalat új beruházása megvalósítása érdekében különböző engedményeket próbál kicsikarni a kormányoktól. Ebben az esetben – ha nincsenek megfelelő szabályok – a kormányok egymásra licitálva harcolnak a beruházásért, és ezt a lehetőséget a beruházó vállalat természetesen igyekszik maximálisan kihasználni.

E versenytorzító jelenségek és intézkedések megelőzését, illetve meghiúsítását szolgálják az állami támogatásokra vonatkozó szabályok.

I. Bevezetés

Az állami támogatásokkal kapcsolatos szabályozás célja, hogy a versenyszférában működő vállalatok számára *egyenlő feltételeket* biztosítson, és gátat szabjon egyes vállalatok állami támogatások révén megvalósuló tisztességtelen előnyszerzésének. Az állami támogatások szabályozása az Európai Unióban *tágabb értelemben* a belső piac megfelelő működéséhez, azon belül az áruk és a szolgáltatások szabad mozgásához kapcsolódik, *szűkebb értelemben* pedig a versenyjog részét képezi, mivel az állami támogatások befolyásolják és torzíthatják a versenyfeltételeket. Az EU-ban az Európai Bizottság kizárólagos feladata a versenytorzító intézkedések kiszűrése, megelőzése, megakadályozása és meghiúsítása. Különösen nehéz a szabályok érvényesítése, ugyanis ilyenkor a tagállamokat – és nem azok vállalatait – kell valamilyen magatartásra kötelezni.

E kiadványban az *állami támogatás* fogalma az Európai Unióban használtnak megfelelő, amely eltér a hétköznapi magyar értelmezéstől. Egyrészt szűkebb, mert az csak a versenyszférának, azaz a *vállalkozásoknak nyújtott támogatásokat* foglalja magában, az egyének megsegítését nem. Másrészt a támogatás formája tekintetében tágabb, mivel a közvetlen támogatások mellett a *közvetett* (például adókedvezmények) és a *bújtatott* (például ingyenes földterület-átadás, a piaci árnál alacsonyabb bérleti díj) támogatásokat is tartalmazza. (Füzetünkben nem foglalkozunk a mezőgazdasági ágazatban nyújtott támogatások szabályozásával, mivel az a csatlakozási tárgyalásokon a Mezőgazdaság fejezet tárgya volt.)

Magyarország számára a csatlakozási tárgyalások megkezdésekor az állami támogatási acquis-hoz (közösségi jogi vívmányokhoz) való igazodás nem volt új követelmény, hiszen hazánk már az 1991-ben aláírt Európai Megállapodásban vállalta, hogy állami támogatási gyakorlatát a közösségi szabályokhoz igazítja. A közösségi állami támogatási szabályok meghatározzák a tagállamok támogatásnyújtási gyakorlatának keretfeltételeit, de nem kínálnak egységesen követendő modellt. Az unió – többi politikájával összhangban – lehetővé teszi a támogatás nyújtását bizonyos *horizontális célok* (kis- és középvállalkozások, környezetvédelem, képzés, foglalkoztatás, kutatás-fejlesztés, megmentés és szerkezetátalakítás) és az *elmaradott térségek felzárkóztatása* érdekében. Emellett az általánostól eltérő, *sajátos szabályokat* állapítottak meg olyan ágazatokra, amelyek gazdasági nehézségekkel

küzdenek, vagy szociális – elsősorban foglalkoztatási – szempontból vannak hátrányos helyzetben, illetve ha az ágazat a tagállam, vagy az egész Közösség számára stratégiai jelentőségű.

A magyar támogatási rendszer prioritásai lényegében megfelelnek a Közösség által támogathatónak ítélt céloknak. Így az igazodásra a tárgyalások időszakában csak a támogatás mértékében és a támogatásnyújtás eljárásrendjében volt szükség. Ilyen *eljárási követelmény* például az előzetes bejelentési kötelezettség, a támogatástartalom számítása, éves jelentés készítése a közösségi módszertan szerint stb. *Tartalmi igazodás* pedig például a beruházási adókedvezmény tárgyában, valamint az úgynevezett regionális támogatási térkép tekintetében történt.

A csatlakozási tárgyalásokon a „Verseny" fejezet legvitatottabb kérdése az volt, hogy az Európai Bizottság a *befektetési adókedvezmények* és az *off-shore vállalatok kedvezményes társasági adókulcsának* azonnali megszüntetését igényelte, arra hivatkozva, hogy ezek nem egyeztethetők össze a közösségi szabályokkal:

- Az *adókedvezmények* tekintetében a problémát az jelentette, hogy az igénybe vehető kedvezmény (állami támogatás) mértéke nem a beruházás értékének százalékában volt maximálva. A hatályos uniós szabályok szerint viszont a beruházások maximum 50 százalékáig, kis- és középvállalkozások esetében pedig 65 százalékáig támogathatók. Az unió a Magyarországon már megszerzett jogokat sem ismerte el, és igényelte azok megszüntetését, vagy valamilyen EU-kon-

form formában történő átalakítását a csatlakozástól kezdődő hatállyal. A magyar rendszer és az uniós elvárások „közös nevezőre hozása" egy átmeneti rendszerben nem volt könnyű feladat. Ezt jól mutatja, hogy a konverzió feltételeiről való egyezkedés miatt a fejezet lezárására csak a 2002. decemberi, koppenhágai csúcstalálkozó előtti napokban került sor.

- Az *off-shore vállalatok* kedvezményes társasági adókulcsát (3 százalék, míg az általános kulcs 18 százalék) a Bizottság működési támogatásnak minősítette (ami a közösségi szabályok szerint általában tiltott), tekintettel arra, hogy a kedvezményes kulcs megszerzése nem kötődött semmiféle beruházáshoz vagy más, az uniós szabályok szerint támogatható tevékenységhez (például képzés, környezetvédelem).

Magyarországon az uniós csatlakozáskor nem lesz olyan változás az állami támogatások versenyszempontú ellenőrzése terén, amely a 2003-ban már létező támogatási célok vagy formák átalakítását igényelné. Lényeges változás következik be az eljárásrendben, mivel a csatlakozás után az Európai Bizottság feladata lesz a támogatási programok (és ha nem program keretében nyújtják, akkor az egyedi támogatások) előzetes jóváhagyása, a Pénzügyminisztériumban működő Támogatásokat Vizsgáló Iroda „csak" koordináló szerepet tölt majd be. Ennek következtében lényegesen *több időre lesz szükség a támogatások jóváhagyására:* ez problémamentes esetben legalább két hónap, de a tagállami tapasztalatok szerint akár két év is lehet. Ezért nagyon fontos, hogy a támogatást nyújtó szervek idejében átgondolják, milyen célra kívánnak támogatást nyújtani az elkövetkezendő években, és e célok köré fel lehet-e állítani egy egységes szabályrendszert, amelyet – 2–6 hónappal a támogatásnyújtási szándékot megelőzően – be lehet jelenteni a Bizottságnak jóváhagyásra.

1 A régi számozás szerint 92. cikk

II. Az állami támogatások versenyszempontú ellenőrzése az Európai Unióban

Az Európai Közösséget létrehozó Római Szerződés már a kezdetektől fogva közösségi hatáskörként határozta meg a tagállamokra vonatkozó szabályozást a versenypolitika területén. A főszabály szerint tilos az állami támogatás nyújtása, de a tilalom alól vannak mentességek. Ezeket a Bizottságnak a Közösség többi politikájával összhangban kell alkalmaznia.

1. Az állami támogatás fogalma

A Római Szerződés (a továbbiakban: RSZ) 87. cikke[1] szerint összeegyeztethetetlenek a közös piaccal azok a bármilyen formájú állami vagy állami forrásból biztosított támogatások, amelyek meghatározott vállalatoknak vagy egyes áruk termeléséhez nyújtott kedvezményekkel a versenyt eltorzítják vagy annak eltorzításával fenyegetnek, ha a tagállamok közötti kereskedelmet befolyásolják.

Az állami támogatás EU által használt fogalma részben eltér a fogalom magyarországi értelmezésétől. Közösségi értelemben az az intézkedés minősül állami támogatásnak, amely az alábbi feltételek mindegyikének megfelel.

- Állami forrásból származik. Az „állam" fogalma szélesen értelmezendő, mivel nemcsak központi hatóság nyújthat támogatást, hanem az államháztartás bármilyen helyi szerve (vagyis önkormányzat, megye, régió) is. A RSZ állami támogatásokról szóló rendelkezéseiből eredő valamennyi kötelezettség ezekre a decentralizált egységekre ugyanúgy érvényes, mint a központi hatóságokra.
- Olyan előnyt jelent az érintett vállalat számára, amelyet azonos finanszírozási viszonyok mellett a piacon egyébként nem érhetne el.

Az állami beavatkozásból fakadó előnyt a beavatkozás nélküli állapot alapján kell megítélni, nem relatív alapon (például más tagállamokban működő versenytársakhoz viszonyítva). A szelektív adócsökkentés támogatásnak minősül, attól függetlenül, hogy más tagállamban az általános adómérték alacsonyabb, mint a csökkentett mérték.

- Bizonyos vállalatot[2] vagy ágazatot előnyben részesít, tehát nem általános szabályról van szó, hanem az intézkedés csupán a vállalatok vagy termékek egy meghatározható körét helyezi kedvezményezett helyzetbe. A szakirodalom ezt a feltételt „szelektivitási" kritériumnak nevezi.

> Az olasz kormány a nyolcvanas évek végén szerette volna csökkenteni a szociális terheket azoknál a cégeknél, amelyek női munkaerőt alkalmaznak. Az intézkedés célja a női foglalkoztatás növelése volt. A Bizottság állami támogatásnak minősítette az intézkedést. Véleménye szerint az intézkedés fő kedvezményezettje a sok nőt foglalkoztató textilipar volt.

- Versenytorzító hatású. Az Európai Bíróság döntései értelmében a verseny- és kereskedelemtorzító hatás általában fennáll, ezért ha e pont alapján akar a tagállam „kibújni" a közösségi állami támogatási fogalom alól, a bizonyítékot neki kell szolgáltatnia.

- Befolyásolja a tagállamok közötti kereskedelmet. E feltétel értelmezése meglehetősen szigorú, mivel abban az esetben is fennállhat befolyásoltság, ha az adott vállalat nem exportál, hanem csak saját piacán versenyez – akárcsak potenciálisan is – a többi tagállam termelőivel. Ugyanígy a harmadik, nem EU-tagországokkal folytatott kereskedelem is befolyásolhatja a tagállami kereskedelmet.

2. Mi nem tekinthető állami támogatásnak?

Ha egy intézkedés nem minősül a közösségi értelemben vett állami támogatásnak, akkor az állam akár 100 százalékos mértékben is finanszírozhatja azt. A leggyakoribb esetek a következők:

- *Általános intézkedés.* Olyan állami intézkedés, amely az ország egész területére vonatkozik, és mindazok a vállalkozások, amelyek az előírt feltételeknek eleget tesznek, automatikusan megkaphatják a támogatást. Az általános intézkedés nem tartalmazhat korlátozást a kedvezményezett vállalkozások

2 A vállalkozások – közösségi értelemben – azok a gazdasági szereplők, amelyek jelen vannak a piacon, és tevékenységük pénzügyileg azonosítható; pénzügyi bevételekre tesznek szert és kiadásokat eszközölnek. A Közösség tág értelmezése szerint nemcsak a társasági jog szerinti gazdasági társaságokról van szó, hanem egyes esetekben ide tartozhatnak az alapítványok, az egyetemek, a kutatóintézetek stb. is.

3 A Bizottság 69/2001. számú rendelete a Római Szerződés 87. és 88. cikkében foglalt állami támogatási szabályok alkalmazásáról a csekély összegű támogatások vonatkozásában (HL L sorozat 10. szám; 2001.01.13.)

méretére, a beruházás nagyságára, a megvalósítás helyére stb. vonatkozóan.

- *A magánpiaci befektető elve.* Az elv lényege, hogy amikor egy állami szerv befektet, hitelt ad stb. egy vállalkozásnak, az intézkedés akkor nem minősül állami támogatásnak, ha a normál piaci körülmények között működő piaci befektető is hasonlóképpen járt volna el.
- *Szociális támogatás.* Nem állami támogatás a magánszemélyeknek vagy a fogyasztóknak nyújtott támogatás. Ez úgy is megvalósulhat, hogy az állam pénzügyi előnyben részesít vállalatokat annak érdekében, hogy azok szociális intézkedéseket tegyenek. Ilyen esetekben a támogatás tulajdonképpen a dolgozókat kedvezményezi, és nem a vállalatokat. Az intézkedés nem járhat a vállalat „szokásos" költségeinek csökkentésével.
- *De minimis (csekély összegű) támogatás*[3]. Vannak esetek, amikor a támogatás összege olyan csekély, hogy az nem torzítja a versenyt. A de minimis támogatásokra vonatkozó elv szerint nem minősül állami támogatásnak, amennyiben egy vállalat három év alatt 100 000 eurót meg nem haladó támogatásban részesül, mert ez az összeg nem vezet versenytorzuláshoz. Ilyen esetekben a támogatást a Bizottság értesítése nélkül lehet nyújtani. A tagállamoknak azonban nyilván kell tartaniuk – eltérően az előző három kategóriától – az ilyen típusú támogatásokat. Fontos kivétel, hogy ezen a jogcímen nem részesülhetnek támogatásban a szállítási ágazatban működő vállalkozások és az exporthoz közvetlenül kapcsolódó tevékenységek.

3. Az állami támogatás formái

A támogatás formájára nézve nincs semmiféle korlátozás. A leggyakoribb formák a következők:

- vissza nem térítendő támogatás;
- kedvezményes kamatú vagy kamatmentes kölcsön;
- adókedvezmény, adómentesség, adóhitel, adóalap-csökkentés;
- állami kezességvállalás;

- ingyenes vagy kedvezményes tőkejuttatás (ha azt magánbefektető nem hajtotta volna végre);
- ingatlan vagy épület rendelkezésre bocsátása/átadása, ingyen vagy kedvező feltételekkel, beruházó számára;
- állami követelésről való teljes vagy részleges lemondás, fizetési halasztás engedélyezése;
- veszteség átvállalása vagy hasonló jellegű intézkedés.

A támogatás engedélyezhető mértékét a támogatástartalom[4] és a támogatási intenzitás[5] fogalmának segítségével határozzák meg. Egy intézkedés *támogatástartalmát* nem mindig egyszerű meghatározni. A vissza nem térítendő támogatásnál a támogatási elem a kifizetett támogatással egyenlő, más esetekben azonban bonyolult számítások szükségesek. Kamatmentes hitel esetében például a támogatástartalmat a meg nem fizetett kamat jelenti, amelyet a piaci kamat segítségével és az időbeni eltolódás figyelembevételével (jelenérték-számítás) lehet kiszámolni.[6]

A *támogatási mértékek* az egy projekthez igénybe vett, bármely államháztartási forrásból származó összes támogatásra vonatkoznak (támogatáshalmozódás). Egy vállalkozás tehát nem teheti meg, hogy beruházási projektjéhez maximális támogatást igényel a helyi és a központi kormányzattól is. Ebben az esetben a két forrásból kapott támogatás maximális összege nem haladhatja meg az engedélyezett támogatási mértéket.

4. Az állami támogatás nyújtásának lehetséges esetei

Az általános támogatásnyújtási tilalom alóli mentesítési lehetőségek egyik csoportja automatikus, másik része a Bizottság mérlegelési jogkörébe tartozik.

4.1. Automatikus mentességek

Az automatikus mentesség azt jelenti, hogy a tagállam által tervezett intézkedésekről a *Bizottságot csak értesíteni kell,* és a Bizottság visszajelez, hogy azok végrehajthatók. Ilyen mentességek a következők:

- A fogyasztóknak szociális céllal nyújtott támogatások.

4 Támogatástartalom: a kedvezményezett számára nyújtott állami támogatásnak, a vállalkozásoknak nyújtott állami támogatások tilalma alóli mentességek egységes rendjéről szóló 163/2001. (IX. 14.) kormányrendelet 2. számú mellékletében foglalt módszertan alapján kiszámolt értéke.

5 Támogatási intenzitás: a támogatástartalom és az elszámolható költségek jelenértékének hányadosa, százalékos formában kifejezve.

6 A támogatástartalom számításának módszertanával a vállalkozásoknak nyújtott állami támogatások tilalma alóli mentességek egységes rendjéről szóló 163/2001. (IX. 14.) kormányrendelet 2. számú melléklete foglalkozik.

A nyolcvanas években a francia állam szerette volna modernizálni a francia autóparkot. 1987-ben kidolgoztak egy autóvásárlási bónuszt: 10 000 frankot engedtek el azoknak a fogyasztóknak, akik új autót vásároltak, és régi autójukat leadták. Ez a bónusz nem különböztette meg a fogyasztókat aszerint, hogy milyen terméket vettek, tehát nem csak a francia autók vásárlására vonatkozott. Ezzel a fogyasztókat támogatta, nem a francia autóipart, ezért nem minősült állami támogatásnak.

- A természeti katasztrófák vagy más rendkívüli események következtében keletkezett károk elhárítására nyújtott támogatások. A támogatás célja a megelőző állapot (status quo ante) helyreállítása. A „természeti katasztrófa" és a „rendkívüli esemény" közötti különbség az, hogy utóbbi bekövetkeztéhez bizonyos mértékben az emberi tényező is hozzájárult.

E jogcímet alkalmazták az 1977-es liguriai árvíz utáni helyreállítás során, a Velence-Giulia körzetében történt 1976-os földrengés által elpusztított ipari üzem helyreállítására nyújtott kölcsönök és szubvenciók esetében, és a Maas folyó 1993-as hollandiai áradása után az ipari rekonstrukcióra nyújtott támogatásoknál.

Az 1992 nyarán Franciaországban lezajlott, útlezárásokkal járó közúti szállítói sztrájkot „rendkívüli eseménynek" minősítették. A sztrájk majdnem két hétig tartott, és egyebek között azzal járt, hogy a zöldség- és gyümölcstermelők komoly veszteségeket szenvedtek, mert nem tudták termékeiket értékesíteni.

- A második világháború után Németország megosztottsága miatt bizonyos német régióknak nyújtott támogatások. Németország újraegyesítése óta nem került sor e jogcím alkalmazására. A volt NDK tartományokban nyújtott támogatásokat az Európai Bizottság úgynevezett regionális támogatásnak minősítette.

4.2. A Bizottság jóváhagyásához kötött mentességek

A Római Szerződés 87. cikkének harmadik bekezdése *öt kategóriában* hatalmazza fel a Bizottságot annak elbírálására, hogy a nyújtott támogatás jogszerű-e vagy sem, mérlegelve a támogatás pozitív és negatív következményeit.

- *A közösségi szinttől elmaradott térségek támogatása.* E jogcímen általában beruházási támogatás nyújtására kerülhet sor, azokon a területeken, ahol az egy főre jutó GDP

1. táblázat. A támogatás mértéke regionális támogatás alá tartozó területekre[7]

	Nagyvállalatok			Kis- és közép-vállalatok
	Normál	Ultraperiférikus[8] és ritkán lakott[9] régiók	87 (3) a)- val szomszédos terület	
87 (3) a)				
GDP < 60%	**50%**	+ 15%		**+ 15%**
GDP > 60%	**40%**	+ 10%		**+ 15%**
87 (3) c)				
Átlagos	20%	+ 10%		+ 10%
Prosperáló[10]	10%	+ 10%	+ 10%[11]	+ 10%

nem haladja meg a közösségi átlag 75 százalékát.

- *A közös európai érdekű fontos tervek előmozdítására vagy egy tagállam gazdasági életében jelentős zavarok kiküszöbölésére nyújtott támogatások.* Közös európai érdekűnek minősül egy terv, ha azt több tagállam különösen támogatja, vagy amely a tagállamok egy részének összehangolt akcióját igényli valamilyen mindannyiukat fenyegető veszéllyel szemben, mint például a környezetszennyezés.

Az Airbus-program közös európai érdekű projektnek minősült. Célja kutatási jellegű volt, új gépeket kívántak kifejleszteni. A több tagállam részvételével tervezett közös európai tervhez a résztvevők jelentős forrásokkal járultak hozzá. Meggyőződésük volt, hogy ez a projekt jót fog tenni az európai gazdaságnak, ezáltal Európa vezető szerepet tud majd játszani a repülőgépiparban, illetve az Airbus-program megvalósítása egyik motorja lesz a fejlődésnek és a regionális fejlesztésnek.

- *Meghatározott gazdasági ágazatok vagy gazdasági területek fejlődésének előmozdítására nyújtott támogatások.* E jogcímen kerül sor a nemzeti átlagnál fejletlenebb területek támogatására, horizontális célok (foglalkoztatás, képzés, környezetvédelem, kutatás-

7 A Bizottság iránymutatása a nemzeti regionális támogatásokról (HL C sorozat 74. szám; 1998. 03. 10.)

8 Ultraperiférikus régiók: francia tengerentúli területek, Azóri-szigetek, Madeira és a Kanári-szigetek

9 12 fő/km^2 alatt

10 A munkanélküliségi ráta és az egy főre jutó GDP az EU-átlag alatt van.

11 A támogatás maximális mértéke 20% lehet.

fejlesztés, kis- és középvállalkozások segítése, megmentése és szerkezetátalakítás) támogatására, valamint bizonyos iparágak támogatási szabályainak kidolgozására (például autóipar, szintetikusszál-ipar, szénbányászat és acélipar).

- *A kultúra és a nemzeti örökség megőrzésének előmozdítására nyújtott támogatások.* E jogcím jelentős szerepet játszik a filmipar és a kultúra más területeinek támogatásában.
- *Bármilyen más támogatási cél, amelyet a Miniszterek Tanácsa jóváhagy.* E mentesség alkalmazására ez ideig csak a hajóépítő-ipar esetében került sor.

5. A legfontosabb támogatási kategóriák és az azokra vonatkozó szabályok

A Bizottság saját döntési gyakorlatának átláthatóbbá tétele érdekében *másodlagos szabályokat* fogadott el, amelyek jogalapját főként az előbbiekben az első és a harmadik pontban ismertetettek képezik.

A támogatások három fő csoportba sorolhatók: az elmaradott térségekben nyújtható regionális támogatások; az ágazati és térségi korlátozás nélkül igénybe vehető horizontális támogatások; az egyes kiemelt ágazatok támogatása.

5.1. Regionális támogatások

Regionális támogatásra az elmaradott térségekben tevékenykedő vállalatok jogosultak, a támogatás célja az ilyen régiók felzárkóztatása. Az elmaradott térségek két típusa különböztethető meg:

- *Közösségi szinttől elmaradott,* úgynevezett 87. cikk (3) bekezdés a) pontja alá tartozó térség: azon NUTS II szintű régiók (nagyrégiók) tartoznak ide, ahol az egy főre jutó vásárlóerő-paritáson számított GDP nem haladja meg a közösségi átlag 75 százalékát.
- *Nemzeti szinttől elmaradott,* úgynevezett 87. cikk (3) bekezdés c) pontja alá tartozó térség: ezen, általában NUTS III szintű térségek (megye) meghatározására a Bizottság nem fogadott el szabályokat. A nemzeti szinten elmaradott területeket a tagállamok által javasolt jelzőszámok alapján választják ki.

Az elmaradott térségekben a főszabály szerint beruházási támogatás új telephely létesítéséhez, a meglévő telephely bővítéséhez, vagy a termékben, termelési folyamatban alapvető változást hozó tevékenység megkezdéséhez adható. A támogatás maximális mértékét az 1. táblázat mutatja be.

A támogatható területek, más néven régiók (azaz, ahol a beruházások támogathatók) listáját és a területen adható maximális támogatási mértéket tartalmazó, úgy-

nevezett *regionális támogatási térképet* a Bizottság több évre hagyja jóvá a tagállamok javaslata alapján. Jelenleg a 2000–2006 közötti időszakra vonatkozó térképek hatályosak. (Magyarországra az 1. táblázatban fehérrel jelzett rovatok számai az irányadók. A magyar támogatási térképet részleteiben a III. fejezetben ismertetjük.)

Az úgynevezett *nagyberuházásokra* – ahol a beruházás összege meghaladja az ötvenmillió eurót – a vázolt szabályokon túl *szigorúbb rendelkezések*[12] vonatkoznak. Ennek oka, hogy a Bizottság korlátok között kívánja tartani a tagállamok és a régiók között a nagyberuházásokért folyó versenyt. Ezen beruházások esetében ugyanis a letelepedést rendszerint nagymértékben befolyásolja az ígért támogatás nagysága.

Működési támogatás csak közösségi szinttől elmaradott területeken nyújtható, amennyiben a támogatás igazoltan hozzájárul a terület fejlődéséhez, arányos a megszüntetni kívánt hátránnyal, időben korlátozott és csökkenő mértékű.

5.2. Horizontális támogatások

5.2.1. Kis- és középvállalkozások (KKV) támogatása[13]

A közösségi fogalmak[14] szerint azok a cégek minősülnek kis- vagy középvállalkozásnak, amelyek megfelelnek a 2. táblázatban foglalt kritériumoknak. Fontos, hogy a magyar KKV-fogalom szűkebb a közösséginél (amint ezt a táblázat is mutatja).

A kis- és középvállalati kategóriába tartozó társaságok a következő támogatásokban részesülhetnek:

- *Beruházási támogatás.* A beruházás megvalósításának helyétől függően általános esetben a kisvállalkozások beruházásainak 15 százalékáig, középvállalkozásoknál pedig a beruházás 7,5 százalékáig adható támogatás. Amennyiben a beruházás elmaradott térségben valósul meg, a támogatás a beruházás költségeinek 65 százalékát is elérheti (lásd regionális támogatások).
- *Tanácsadásra nyújtott támogatás.* E címszó alatt a kis- és középvállalkozások normál

12 Multiszektorális keretszabály a nagyberuházásokra vonatkozó regionális támogatásokról (HL C sorozat 70. szám; 2002. 03. 19.)

13 A Bizottság 70/2001. számú rendelete a Római Szerződés 87. és 88. cikkében foglalt állami támogatási szabályok alkalmazásáról a kis- és középvállalkozások vonatkozásában (HL L sorozat 10. szám; 2001.1.13.)

14 Jelenleg folyamatban van a közösségi KKV-fogalom módosítása, amelynek eredményeként várhatóan emelkedni fog a maximális mérlegfőösszeg és nettó árbevétel.

15 A kis- és középvállalkozásokról, fejlődésük támogatásáról szóló 1999. évi XCV. törvény

16 Közösségi iránymutatás a környezetvédelmi céllal nyújtott állami támogatásokról (HL C sorozat 37. szám; 2001.02.03)

2. táblázat. A kis- és középvállalkozások fogalma az Európai Unióban és Magyarországon

	EU-szabály	Magyar KKV-törvény[15]
Foglalkoztatottak maximális száma (kis-/középvállalkozás)	50/250 fő	
Maximális nettó árbevétel*	7/40 M euró ~1,7/9,8 Mrd Ft	0,7/4 Mrd Ft
Maximális mérlegfőösszeg*	5/27 M euró ~1,2/6,6 Mrd Ft	0,5/2,7 Mrd Ft
Függetlenségi feltétel	Az állam, az önkormányzat vagy más, nem KKV tulajdoni részesedése nem haladja meg a 25%-ot.	

** A nettó árbevétel és a mérlegfőösszeg közül csak az egyik feltételt kell teljesíteni.*

üzletmenethez nem tartozó kiadásai támogathatók, 50 százalékos mértékig. Normál üzletmenethez tartozó tanácsadásnak minősül például a rendszeres adótanácsadás.

- *Kiállításokon, vásárokon való megjelenés, részvétel.* E jogcím alatt az első megjelenéshez, képviselethez kapcsolódó költségek finanszírozhatók.

Ha például egy KKV 2003-ban részt vesz a hamburgi vásáron, és ehhez támogatást kap, a jövő évi hamburgi vásáron való részvétele már nem támogatható. Ugyanakkor a frankfurti vásáron való első megjelenésre ismét igényelhet támogatást.

5.2.2. A környezetvédelem támogatása[16]

Az erre vonatkozó közösségi iránymutatás a környezetvédelmi célú támogatás mellett az energiatakarékossági és a megújuló energiaforrások használatát célzó támogatásra is megfogalmaz szabályokat. A támogatás mértéke csak a magasabb szintű környezetvédelmi norma teljesítéséhez szükséges pluszköltségekre vonatkozik.

Ha egy vállalkozás úgy dönt, hogy új légszűrő berendezést vásárol, prezentálnia kell, hogy mennyibe kerülne egy olyan új légszűrő, amely képes a környezetvédelmi normák teljesítésére, és ennél mennyivel drágább egy olyan berendezés, amely a környezetvédelmi előírásoknál jóval kedvezőbb kibocsátási értékeket produkál.

Beruházási támogatás az új környezetvédelmi előírások teljesítése érdekében csak KKV-knak nyújtható (15 százalék). A meglévő előírások meghaladása vagy az előírások hiányában általában a költségek 30 százalé-

ka támogatható. Az előbbi feltételeket teljesítő energia-megtakarításra, villamos energia és hőenergia együttes termelésére, megújuló energiaforrások használatára 40 százalék nyújtható. Elmaradott térségben megvalósuló beruházásoknál a támogatás maximális mértéke elérheti a 60 százalékot (KKV-k esetében a 65 százalékot) is. *Működési támogatás* hulladékkezelésre és energia-megtakarításra, valamint megújuló energiaforrásokra adható. A közösségi szabály megengedi az adócsökkentés formájában nyújtott környezetvédelmi támogatást is.

5.2.3. A kutatás-fejlesztés támogatása[17]

Az erre vonatkozó közösségi iránymutatás különbséget tesz alapkutatás, ipari vagy alkalmazott kutatás és kísérleti fejlesztés között.[18] Kutatás-fejlesztési támogatás abban az esetben nyújtható, ha az ösztönző hatást gyakorol a kedvezményezett kutatás-fejlesztési tevékenységére.

Ha egy vállalat csak a fennmaradásához szükséges kutatásokat folytat (például a csúcstechnológiát képviselő iparágakban a folyamatos fejlesztés az életben maradás feltétele), az nem támogatható.

Az alapkutatás költségei a főszabály szerint 100 százalékban, az ipari kutatásé 50 százalékban, a kísérleti fejlesztésé 25 százalékban támogathatók. Ez a mérték 5–15 százalékponttal növelhető az elmaradott térségben megvalósuló kutatás-fejlesztési tevékenység, az Európai Közösség kutatás-fejlesztési programjaihoz kapcsolódó tevékenység, a határon átnyúló együttműködés esetén, illetve amennyiben a kedvezményezett KKV. A támogatás maximális mértéke alapkutatás esetében 100 százalék, ipari kutatásnál

17 A Bizottság közleménye a közösségi keretszabályoknak a kutatás-fejlesztésre történő alkalmazásáról (HL C sorozat 45. szám 1996.02.17.)

18 Alapkutatásnak azok a kutatások minősülnek, amelyek az általános tudományos és technikai tudásanyag bővítését célozzák, és amelyek nem kapcsolódnak ipari vagy kereskedelmi célkitűzéshez. Az alapkutatás eredményeit nyilvánosságra hozzák. Alkalmazott vagy ipari kutatásnak az az új tudásanyag megszerzésére irányuló kutatási tevékenység számít, amelynek célja, hogy az így megszerzett tudásanyag felhasználható legyen új termékek, eljárások vagy szolgáltatások kifejlesztéséhez, illetve jelentős javulást eredményezzen a már meglévő termékekben, eljárásokban vagy szolgáltatásokban. A kísérleti fejlesztés keretében történik az ipari kutatás eredményeinek tervekbe foglalása, azaz az új vagy továbbfejlesztett termékek tervezése.

19 TVI információs füzetek 4. száma 33. oldal

20 A Bizottság 2204/2002. számú rendelete a Római Szerződés 87. és 88. cikkében foglalt állami támogatási szabályok alkalmazásáról a foglalkoztatás vonatkozásában (HL L sorozat 337. szám; 2002.12.13.)

21 A Bizottság 68/2001. számú rendelete a Római Szerződés 87. és 88. cikkében foglalt állami támogatási szabályok alkalmazásáról a képzés vonatkozásában (HL L sorozat 10. szám; 2001.01.13.)

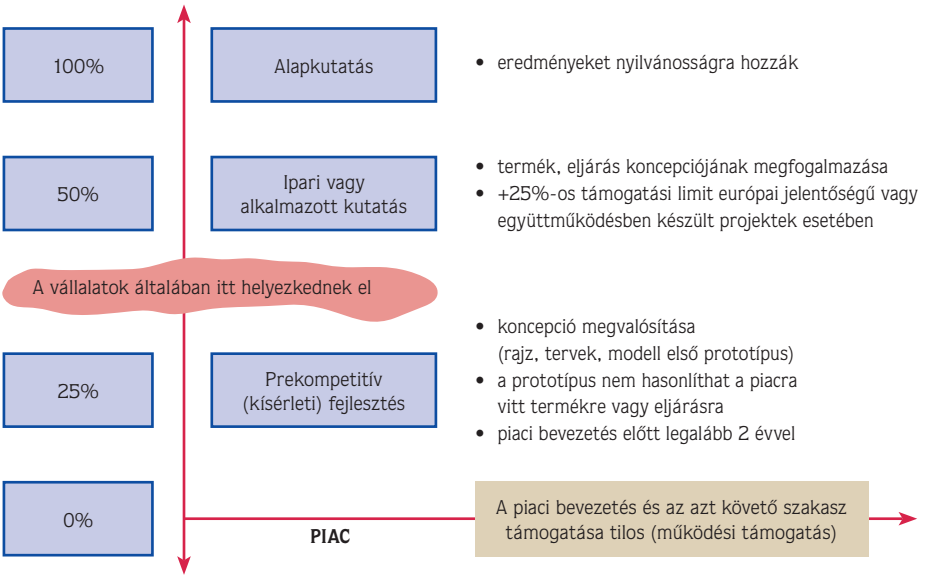

1. ábra. A kutatás fázisai és a nyújtható támogatás mértéke[19]

75 százalék, kísérleti fejlesztésnél 50 százalék lehet (1. ábra).

5.2.4. A foglalkoztatási támogatás[20]

A közösségi iránymutatás hatálya a beruházáshoz nem kötött munkahelyteremtésre és munkahelymegőrzésre terjed ki. *Munkahelyteremtési támogatás* új munkahelyek létrehozására nyújtható. Csak olyan új munkavállalók foglalkoztatása megengedett, akik valamilyen szempontból hátrányos helyzetűek (például pályakezdők, tartósan munkanélküliek, megváltozott munkaképességűek). A támogatás maximális mértéke a regionális támogatási térképen meghatározott százalék. A *munkahely-megőrzési támogatás* célja annak elkerülése, hogy egy vállalat elbocsássa munkavállalóit. Ez utóbbi támogatás alkalmazására az unióban alig van példa.

5.2.5. A képzési támogatás[21]

Minden olyan állami intézkedés képzési támogatásnak minősül – függetlenül attól, hogy a képzést maga a vállalat, vagy köz-, illetve magánintézmény biztosítja-e –, amelynek célja, hogy csökkentse a vállalat azon költségeit, amelyeket normális esetben azért kellene viselnie, hogy dolgozói új ismereteket

szerezzenek. A közösségi szabályozás megkülönböztet általános képzést és szakképzést.

Általános képzés esetében a képzés a vállalat általános tevékenységéhez kapcsolódik, és olyan tudás megszerzését célozza, amely más munkaterületen és más vállalatoknál széles körben felhasználható (például nyelvoktatás). A *szakképzés* a dolgozó munkakörében közvetlenül alkalmazható tudás megszerzését célzó gyakorlati és elméleti oktatás, amely a vállalat speciális tevékenységéhez kapcsolódik. Más területeken, vállalatoknál történő hasznosítása korlátozott (például egy speciális gép kezelésének betanítása). Az általános képzés költségei főszabály szerint 50 százalékban, a szakképzésé 25 százalékban támogathatók. E mérték 5–20 százalékponttal növelhető az elmaradott térségben megvalósuló képzés vagy hátrányos helyzetű dolgozók (például pályakezdő fiatalok, megváltozott munkaképességűek) oktatása esetén, illetve amennyiben a kedvezményezett KKV.

5.2.6. A megmentési és szerkezet-átalakítási támogatás[22]

A nehéz helyzetbe került vállalatoknak bizonyos feltételek esetén az állam tízévente egyszer „dobhat” pénzügyi mentőövet. A megmentési és szerkezet-átalakítási támogatás nyújtásának feltételei – annak rendkívül versenytorzító volta miatt – szigorúak. A nehéz helyzetbe került vállalat először rendszerint *megmentési támogatásban* részesül, amelyet *átmeneti időszakra* nyújtanak annak érdekében, hogy a cég pénzügyi problémáit rendezni tudja a szerkezet-átalakítási vagy felszámolási terv elkészítéséig. Megmentési támogatás csak *hitelgarancia* vagy *piaci kamattal terhelt kölcsön* formájában nyújtható. A társaságnak vállalnia kell, hogy a megmentési támogatás engedélyezését követő hat hónapon belül bemutatja a szerkezet-átalakítási vagy felszámolási tervét, vagy a kölcsönt teljes egészében visszafizeti.

Szerkezet-átalakítási támogatás csak megvalósítható *szerkezet-átalakítási terv* megléte esetén nyújtható. A támogatásnak a szükséges *minimumra* kell korlátozódnia, és

22 A Bizottság közleménye a nehéz helyzetbe került vállalkozások megmentési és szerkezetátalakítási támogatásáról (HL C sorozat 288. szám 1999.10.09.)
23 Multiszektorális keretszabály a nagyberuházásokra vonatkozó regionális támogatásokról (HL C sorozat 70. szám; 2002. 03. 19.)
24 Multiszektorális keretszabály a nagyberuházásokra vonatkozó regionális támogatásokról (HL C sorozat 70. szám; 2002. 03. 19.)
25 A Tanács 1540/98 számú rendelete a hajóépítési iparnak nyújtott új szabályozásról (HL L sorozat 202. szám; 1998. 07. 18.)
26 Bizottsági közlemény az ESZAK hatálya megszűnésének következtében bekövetkező változásokról (HL C sorozat 152. szám; 2002. 06. 26.)

a vállalatnak a verseny indokolatlan torzításának elkerülése érdekében *kompenzáló intézkedéseket* kell hoznia (például kapacitáscsökkentés). Emellett jelentős mértékben hozzá kell járulnia a költségekhez. További feltétel a szerkezet-átalakítási terv végrehajtása, amelyet a Bizottság folyamatosan ellenőriz.

5.3. Ágazati támogatások

Az Európai Unión belül kiemelten kezelik azon ágazatokat, amelyek gazdasági nehézségekkel küzdenek; szociális – elsősorban foglalkoztatási – szempontból vannak hátrányos helyzetben; illetve maga az ágazat a tagállam vagy az egész Közösség számára stratégiai jelentőséggel bír.

- *Gépjárműipar*[23]. Az autóiparban mutatkozó kapacitás-kihasználatlanság miatt a beruházások támogatása korlátozott. Amennyiben a támogatás öszege meghaladja az 5 millió eurót, vagy a beruházási projekt értéke 50 millió eurónál több, támogatás csak az adott térségben engedélyezett regionális támogatási mérték 30 százalékáig nyújtható.
- *Szintetikusszál-ipar*[24]. Amennyiben a támogatás értéke meghaladja az 5 millió eurót, vagy a beruházási projekt értéke 50 millió eurónál több, beruházási támogatás nem nyújtható.
- *Hajóépítő-ipar*[25]. A közösségi szabályok a legalább 100 regisztertonnás tengeri hajókra és a legalább 365 kW teljesítményű tengeri vontatóhajókra vonatkoznak, így Magyarország szempontjából relevanciájuk alacsony, ezért ezeket nem részletezzük.
- *Acélipar*[26]. Az acélipar támogatására korlátozottak a lehetőségek az ágazatban tapasztalható túltermelés miatt. Beruházási támogatás csak kis- és középvállalkozások részére nyújtható, 15 és 7,5 százalékos támogatási intenzitás mellett. Az elmúlt évtizedekben lezajlott az acélipar szerkezet-átalakítása az unión belül, ezért szerkezet-átalakítási célra támogatás ma már nem nyújtható. Az Európai Megállapodás lehetővé tette, hogy Magyarország egy ötéves átmeneti periódusban szerkezetátalakítási támogatást nyújtson az acéliparnak. Ez az időszak azonban 1996 végén lejárt, és hazánk vállalta, hogy

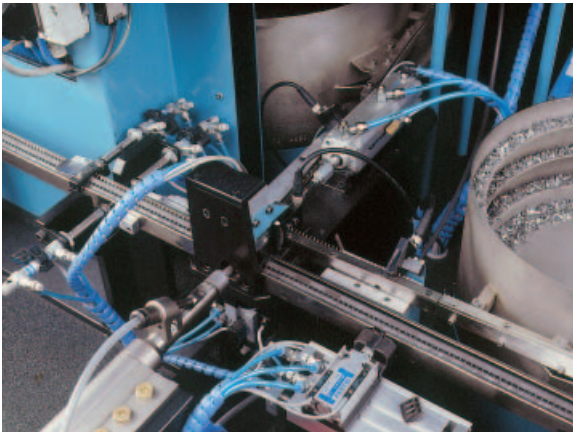

2001 után nem nyújt a közösségi szabályokkal ellentétben lévő támogatást ennek az iparágnak. Ebben az ágazatban az üzemek teljes vagy részleges leállítására és az előző-

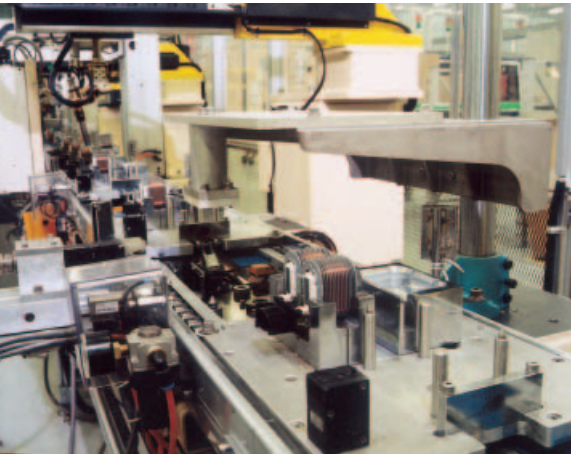

leg ismertetett horizontális célokra (megmentés és szerkezetátalakítás kivételével) adható csak támogatás.

- *Feketeszén-bányászat*[27]. A feketeszénbányászatban abban az esetben nyújtható támogatás, ha az a támogatott vállalkozás gazdaságos működésének helyreállítását, a térség szociális problémáinak megoldását szolgálja, vagy a szénbányászat környezetvédelmi normákhoz való igazodását segíti. A szénbányászatban működési támogatás a termelési költség és az eladási ár közötti különbség megtérítésére adható, bizonyos feltételek teljesülése esetén. Működési támogatás nyújtása előtt a támogatott vállalkozások termelési költségeinek csökkentését előirányzó modernizációs, szerkezet-átalakítási programot kell készíteni, majd végrehajtani. Amennyiben ezt a kedvezményezett társaság nem tudja eredményesen megtenni, akkor a fenti támogatásnak a bánya vagy egyes aknák bezárásához kell kapcsolódnia. Kutatás-fejlesztési és környezetvédelmi célra támogatás a szénbányászatban az általános szabályok szerint nyújtható.
- *A szállítási ágazatban* nyújtható támogatásokról a Római Szerződés 87. cikke mellett a 73. cikk is rendelkezik. Ennek értelmében a 87. cikkben meghatározott mentesítéseken túl ezen ágazatban a *szállítás koordinálására* és a *közszolgáltatás finanszírozására* is nyújtható támogatás. Ez utóbbi szabályok azonban csak a szárazföldi szállítás módozataira, azaz a közúti, a vasúti és a belvízi szállítás-

27 A Tanács 1407/2002. számú rendelete a szénipar állami támogatásáról (HL L sorozat 205. szám; 2002. 08. 02.)
28 A tagállamoknak nincs beszámolási kötelezettségük.
29 A tagállamoknak évente kell beszámolniuk a gépjárműiparnak nyújtott támogatásokról, beleértve azokat a támogatásokat is, amelyeket nem kellett előzetesen bejelenteni.
30 A Bizottság közleménye a kockázati tőkéről az állami támogatások tekintetében (HL C sorozat 235. szám; 2001.08.21.)
31 HL C 71, 2000.03.11.
32 HL C 209, 1997.07.10.
33 HL C 281, 1997.09.17.

3. táblázat. A horizontális állami támogatási szabályok alkalmazhatósága néhány ágazatban

támogatás / ágazat	De minimis	Kutatás-fejlesztés	Környezetvédelem	Megmentés, szerkezetátalakítás	Foglalkoztatás	Regionális beruházás	Képzés
Acélipar	Igen	Igen	Igen	Nem, de bezáráshoz és az elbocsátott dolgozók költségeinek fedezésére adható	Igen	csak KKV	Igen
Szintetikus szál[28]	Igen	Igen	Igen	Igen	Igen	Nem	Igen
Gépjármű[29]	Igen	Igen	Igen	Igen	Igen	Igen, de ha a támogatás az 5, ill. a beruházás az 50 M eurót eléri, korlátozott mértékű	Igen

Forrás: TVI információs füzetek 5. szám

ra vonatkoznak. Az állami támogatás szempontjából a tengeri és légi szállítás a Római Szerződés általános támogatási szabályainak hatálya alá tartozik (3. táblázat).

5.4. További támogatási szabályok

Az előbbiekben ismertetett szabályozást a Bizottság rendszeresen felülvizsgálja, és 3–5 évente új szabályokat alkot. Folyamatosan változnak a szabályozásba bevont területek is: míg az ágazati szabályozás visszaszorulóban van, addig a Bizottság újabb és újabb területekre állapít meg részletszabályokat. A közelmúltban szabályozott *új területek* a következők:

- *A kockázati tőkére vonatkozó* szabályozás[30] – követve a Bizottság általános politikáját a kockázatitőke-befektetések támogatásáról – leírja azokat az eseteket, amikor az állami részvétellel létrejött kockázatitőketársaság tevékenysége nem ütközik a Római Szerződésben meghatározott támogatási tilalomba.
- *A kezességvállalás* formájában nyújtott állami támogatásokra vonatkozó szabályokról szóló bizottsági közlemény[31] meghatározza azokat az eseteket, amikor az állami kezességvállalás nem minősül állami támogatásnak.
- *Az állami földértékesítésre* vonatkozó közösségi szabályok[32] alapján nem minősül állami támogatásnak az a tranzakció, amelynek keretében az eladási ár megállapítása piaci viszonyok között (előre meghirdetett, nyílt árverésen vagy független értékbecslők által meghatározott áron) történik.
- *Az exporthitel-biztosításra* vonatkozó szabályozás[33] az OECD-szabályokat követi.

Ennek értelmében a rövid távú, piacosítható kockázat tekintetében az állami támogatás nem megengedett.

- *Az adóintézkedések* bevezetése során figyelembe veendő szabályokat az 1998 végén megjelent bizottsági közlemény[34] foglalta egységes szerkezetbe.
- *A közszolgáltatás* elvégzéséért fizetett támogatás[35] ugyancsak engedélyezett. A tagállamok maguk határozzák meg, hogy mit értenek közszolgáltatás alatt, és szabadságot élveznek abban is, hogy e feladatok ellátásával vállalatokat bízzanak meg. A Bizottság, az Európai Bíróság felügyeletével, ellenőrzi a tagállamokat, hogy a fenti lehetőséggel ne éljenek vissza. Amennyiben a közszolgáltatás támogatása csak a felmerült költségek kompenzálását célozza, összeegyeztethető a Római Szerződés előírásaival.
- *A közszolgálati média támogatásának*[36] vonatkozásában a közösségi szabályozás elvárja a tagállamoktól, hogy a közszolgálati feladatok körét pontosan határozzák meg, és a közfeladattal megbízott szolgáltató tevékenységét rendszeresen ellenőrizzék. Emellett a tagállamok kötelesek elkészíteni a közszolgálati és a nem közszolgálatai tevékenységhez folyósított összegekről szóló pontos elszámolást.
- *A filmgyártás támogatása* címén csak kulturális termékek támogathatók, a maximális támogatási intenzitás az előállítási költsé-

34 HL C 384, 1998.12.10.
35 HL C 17, 2001. 01. 19.
36 HL C 320, 2001. 11. 15.
37 A befagyott költségek olyan visszavonhatatlan, hosszú távú garanciák, kötelezettségvállalások, illetve beruházások, amelyek a normál üzletmeneten kívül esnek Az azoknak való megfelelés egyértelműen a piac nyitására vonatkozó kötelezettség teljesítése miatt válhat lehetetlenné, és az adott vállalkozás életképességét veszélyezteti. A hosszú távú kötelezettségvállalásnak a villamosenergia-piac liberalizációjáról szóló irányelv elfogadása előtt (1996. február 19.) kellett történnie.
38 HL L 27, 1997. 01. 30.

gek 50 százalékáig terjedhet, kivéve, ha a film művészfilm, dokumentumfilm vagy a tagállam által definiált alacsony költségvetésű film. Ez utóbbi esetekben a támogatás akár a film költségvetésének 100 százalékát is elérheti. A tagállamoknak azonban lehetővé kell tenniük, hogy az alkotók a film költségvetésének 20 százalékát más tagállamban költhessék el.

- A Bizottság a villamosenergia-piac liberalizációjával kapcsolatban rendelkezett az úgynevezett *befagyott költségek* kezeléséről. A befagyott költségek[37] a hosszú távú szerződések felbontásával keletkeznek. A villamosenergia-piac liberalizációjáról szóló irányelvben[38] foglalt feltételeknek megfelelő befagyott költségeket támogathatónak ítélte, de ehhez szigorú szempontoknak kell megfelelni (rendszeres ellenőrzés, tényleges piaci trendek figyelembevétele).

6. Eljárási szabályok

A tagállamoknak új támogatási terveiket *előzetesen be kell jelenteniük* az Európai Bizottságnak, jóváhagyásra. Minden olyan állami támogatást, amelyet előzetes bejelentés nélkül nyújtottak, vagy amelynek folyósítását a Bizottság jóváhagyása előtt megkezdték, vissza kell fizetni, amennyiben bebizonyosodik, hogy a támogatás nem felel meg a közösségi szabályoknak. A létező (korábban engedélyezett) támogatások *folyamatos felülvizsgálata* is a Bizottság feladata.

A közösségi szabályrendszer különbséget tesz *egyedi támogatások* és úgynevezett *támogatási programok* között. A támogatási program jóváhagyásakor a kedvezményezettek köre nem ismert, a támogatások feltételeit hirdetik meg jogszabály vagy pályázati felhívás formájában.

Főszabály szerint az előzetes bejelentési kötelezettség a támogatási programokra és az egyedi támogatásokra terjed ki. A támo-

gatási programból nyújtott támogatásokat általában nem kell külön bejelenteni.

Magyarország EU-csatlakozása után, ha például a Bizottság jóváhagyja a területfejlesztési célelőirányzatból nyújtandó támogatások szabályrendszerét, akkor az e célelőirányzatra Heves megyében pályázatot benyújtó Fakanál Kft. 10 millió forintos fejlesztésének támogatási kérvényét már nem kell Brüsszellel jóváhagyatni, arról a döntés nemzeti szinten születik meg.

A Bizottság *külön engedélyét* igénylő kivételek az olyan, a támogatási programból nyújtandó támogatások, amelyeknél azok

nagyságrendje vagy a támogatott ágazat speciális problémái indokolják a külön eljárást. Ennek az oka az, hogy ezekben az esetekben a verseny torzulásának veszélye fokozottan fenyeget, és a Bizottság egyedileg kívánja eldönteni, hogy merre billen a támogatás által létrehozott előnyök és hátrányok mérlege.

Ha a Fakanál Kft. 150 millió eurós beruházást tervez Heves megyében, és ehhez a területfejlesztési célelőirányzatból 50 százalékos támogatást kér, a benyújtott pályázatot a Bizottsághoz kell továbbítani jóváhagyásra, és a nemzeti döntéshozóknak meg kell várniuk a brüsszeli döntést, mielőtt a támogatás folyósításáról döntenének.

A Bizottság által közzétett *formanyomtatványon* megtett bejelentésnek tartalmaznia kell a támogatási tervezet leírását, a tervezett támogatások célját, formáját és mértékét, a kedvezményezett ágazatokat, a támogatásért felelős államigazgatási szervek megnevezését, egyéb feltételeket stb. A Bizottságnak *két hónap* áll rendelkezésére, hogy véleményt mondjon a támogatási tervezetről. E két hónap újra indul, ha a Bizottság részéről kérdések merülnek fel, és a tagállamtól további információt kér. A tapasztalatok szerint az egyszerű esetekben az eljá-

4. táblázat. Visszafizettetés alatt lévő támogatások (2002. március)

	Folyamatban lévő visszafizettetési döntések	Érintett összeg (millió euró)	Olyan ügyek száma, ahol a visszafizetendő összeg nincs meghatározva
Európai Unió	69	3258	22
Belgium	5	40	2
Dánia	0	0	0
Németország	33	1840	3
Görögország	1	8	0
Spanyolország	16	143	13
Franciaország	6	223	1
Írország	0	0	0
Olaszország	5	1002	2
Luxemburg	0	0	0
Hollandia	2	<1	1
Ausztria	0	0	0
Portugália	0	0	0
Finnország	0	0	0
Svédország	0	0	0
Egyesült Királyság	1	2	0

Forrás: State Aid Scoreboard, Brussels, 22.5.2002, COM(2002) 242 final

rás általában hat hónapot vesz igénybe. Az eljárás végeztével a Bizottság dönthet úgy, hogy nincs ellenvetése, és erről a tagállamot levélben értesíti. Amennyiben azonban a Bizottságnak kételyei merültek fel a támogatás kompatibilitásával kapcsolatban, újabb vizsgálatot kezdeményez, amelynek keretében a tagállamok és az érintett vállalkozások is kinyilváníthatják véleményüket. Az újabb vizsgálat optimális esetben további hat hónapig tarthat, de a tapasztalatok szerint ez több évet is igénybe vehet.

A be nem jelentett támogatás mindig *illegálisnak* minősül. Amennyiben a támogatás illegális, és a közösségi szabályokkal sem egyeztethető össze, a Bizottság *betiltja* a támogatást, és a tagállam kötelessége, hogy a már folyósított támogatást a kedvez-

ményezettektől *kamatostól visszakövetelje.* A tagállamnak még akkor is vissza kell igényelnie a támogatást, ha ez a vállalatot lehetetlen helyzetbe hozza. Egyetlen esetben nem kell visszafizetni a támogatást, ha az érintett cég teljes egészében megszűnt létezni. Ez nem vonatkozik arra az esetre, amikor a társaságot részben vagy egészben felvásárolták, vagy eszközei más vállalat tulajdonába kerültek.

III. A mai magyar szabályozás

Az Európai Megállapodásban vállalt kötelezettségek alapján az elmúlt néhány évben kialakult Magyarországon az állami támogatások versenyszempontú szabályozásának intézményi és jogszabályi háttere. Ennek legfontosabb állomásai a következők voltak:

- 1997 végén a pénzügyminiszter felelősségévé vált a *Magyarországon nyújtott állami támogatások uniós állami támogatási szabályokkal való összhangjának biztosítása* az államháztartásról szóló 1992. évi XXXVIII. törvény módosításával. A vonatkozó eljárásrendet kormányrendelet szabályozza (a vállalkozásoknak nyújtott állami támogatások és azok Európai Megállapodással való összhangjának vizsgálatáról szóló 76/1999. (V. 26.) kormányrendelet). A rendelet bevezette az *előzetes bejelentési kötelezettséget*, és megalakult a Pénzügyminisztérium keretein belül működő *Támogatásokat Vizsgáló Iroda* (a továbbiakban: TVI), amely a rendelet alapján a pénzügyminiszter állami támogatások ellenőrzésével kapcsolatos feladatait látta el. Az iroda csak *véleményezési jogkörrel* rendelkezett, míg az Európai Unió elvárta, hogy döntései kötelező erejűek legyenek.
- Az államháztartásról szóló törvény 2001. évi módosításának eredményeképpen *a vállalkozások állami támogatásának tilalma általános szabályként* vált érvényessé, megteremtve ezzel az államháztartás alrendszereiből a vállalkozásoknak nyújtandó támogatások rendszerének egységes alapját. Az általános *tilalom alóli mentességeket* (anyagi szabályok) a vállalkozásoknak nyújtott állami támogatások tilalma alóli mentességek egységes rendjéről szóló 163/2001. (IX. 14.) kormányrendelet tartalmazza, összhangban az uniós szabályokkal. A rendelet eljárási szabályokról is rendelkezik. Mind az államháztartásról szóló törvény módosítása, mind a kormányrendelet 2002. január 1-jén lépett hatályba. A támogatások ellenőrzését továbbra is a TVI végzi. A 163/2001. (IX.

5. táblázat. A 163/2001. (IX. 14.) kormányrendeletben meghatározott támogatási kategóriák

Horizontális célok	kutatás-fejlesztés, környezetvédelem, támogatási szempontból kedvezményezett vállalkozások[39], foglalkoztatás, képzés, megmentés és szerkezetátalakítás
Beruházási és működési támogatások	horizontális célok alá nem sorolható beruházási cél regionális hátrány csökkentése érdekében nyújtott, időben korlátozott, mértékében csökkenő működési támogatás
Egyes ágazatok	gépjárműipar, szénbányászat, acélipar, szintetikusszál-ipar, szárazföldi szállítás, tengeri hajóépítés
Egyéb támogatási lehetőségek	csekély összegű (de minimis) támogatás[40], közszolgáltatás, kultúra és kulturális örökség megóvása

14.) kormányrendelet értelmében semmilyen támogatásnyújtás nem hajtható végre addig – és tiltottnak minősül –, amíg a tervezet a kormányrendelettel nincs összhangban, s arról a TVI nem nyilatkozott. A központi költségvetésből, illetve elkülönített állami pénzalapokból nyújtott támogatás esetében, amennyiben a TVI a kormányrendeletben előírt kötelezettségek megsértését észleli, és a támogatási tervezettel nem ért egyet, valamint a támogatást nyújtó a felszólításban megjelölt határidőre kötelezettségét nem teljesíti, a pénzügyminiszter a támogatást folyósítóknál (különösen Magyar Államkincstár, APEH, Államháztartási Hivatal) kezdeményezi a támogatások kifizetésének felfüggesztését, illetve visszafizettetését.

A csatlakozás után a *TVI támogatás-jóváhagyási feladatait az Európai Bizottság veszi át,* de a TVI feladatai nem szűnnek meg, csak átalakulnak. Várhatóan továbbra is a támogatások versenyszempontú ellenőrzésének központi hazai szerve lesz, amelyen keresztül Magyarország előzetes bejelentési és jelentési kötelezettségeit teljesíti a Bizottság felé.

39 A magyar törvények szerinti kis- és középvállalkozás (KKV) fogalom az uniós szabályok adta lehetőségeknél szűkebb kört foglal magában, ezért – a támogatási lehetőségek teljes kihasználása érdekében – a kormányrendelet az uniós fogalmak szerinti KKV-fogalmat nevezi támogatási szempontból kedvezményezett vállalkozásnak.

40 Az egy vállalkozásnak nyújtott támogatások teljes összege három év tekintetében nem haladhatja meg a százezer eurónak megfelelő forintösszeget.

41 A kis- és középvállalkozások esetében a fenti értékek mindegyike 15 százalékponttal növekszik.

42 Celldömölki, letenyei, őriszentpéteri, téti, vasvári, zalaszentgróti

43 Ld. a fenti kistérségek kivételével

6. táblázat. Az egy főre jutó GDP, vásárlóerő-paritáson, az EU (15) átlagának százalékában (1997–2000)

Terület	1997	1998	1999	2000*
Budapest	88,7	90,2	94,8	100,1
Pest	36,8	37,5	40,0	40,1
Közép-Magyarország	70,6	71,6	75,1	78,1
Közép-Dunántúl	45,5	47,5	46,6	51,5
Nyugat-Dunántúl	49,8	53,5	57,1	58,4
Dél-Dunántúl	36,8	37,4	38,6	38,4
Észak-Magyarország	31,9	32,9	33,0	33,1
Észak-Alföld	32,7	32,8	31,9	32,5
Dél-Alföld	36,9	37,0	37,0	36,8

Forrás: Központi Statisztikai Hivatal. ** Becsült adat*

7. táblázat. A 2003. január 1-jétől bevezetett regionális támogatási térkép

Térség	Maximális támogatási intenzitás[41]
Észak-Magyarország, Észak-Alföld, Dél-Alföld, Közép-Dunántúl és Dél-Dunántúl, valamint egyes kistérségekben[42]	50%
Nyugat-Dunántúl[43]	főszabályként 45%
Pest megye	40%
Budapest	35%

1. Regionális támogatási térkép

A 163/2001. (IX. 14.) kormányrendelet egyik fontos rendelkezése (29. §) az úgynevezett *regionális támogatási térkép*, amely – az adott térség fejlettségi szintjének megfelelően – a közösségi előírások alapján határozza meg a nem horizontális célú beruházási támogatások esetén alkalmazható maximális támogatási intenzitást.

A közösségi szabályok értelmében azon (NUTS II. szintű) nagyrégiók jogosultak a maximális 50 százalékos támogatási intenzitásra, amelyek egy főre jutó GDP-je a közösségi átlag 60 százaléka alatt van. Azokban a régiókban, ahol az egy főre jutó GDP a közösségi átlag 60 és 75 százaléka között van, a maximális támogatási intenzitás 40 százalék (6. táblázat).

Az előbbi szabály alapján – figyelembe véve az egyes régiók fejlettségi szintjét

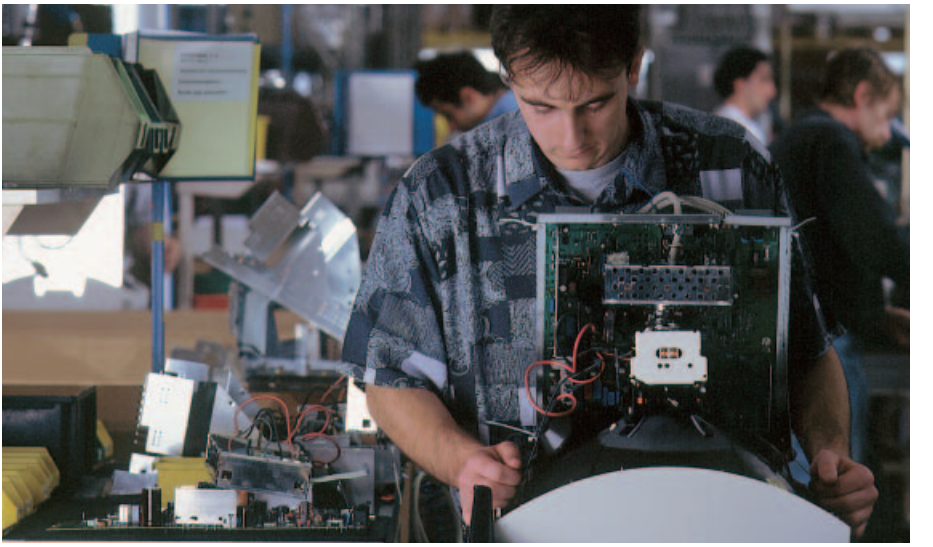

is – 2003. január 1-jétől a 7. táblázatban ismertetett regionális támogatási térkép hatályos.

A támogatási térkép keretében meghatározott mértékeket az Európai Bizottság a csatlakozás után várhatóan jóváhagyja. Ez azt jelenti, hogy a regionális támogatási térkép 2006-ig alkalmazható lesz.

2. A Támogatásokat Vizsgáló Iroda tevékenysége

A TVI – többségében jogász és közgazda – munkatársainak létszáma tizenkettő. A TVI 1999 júniusa és 2002 decembere között 807 jogszabály- és pályázati felhívás tervezetet véleményezett. Az iroda eddigi tapasztalatai szerint a minisztériumok és más országos hatáskörű szervek, továbbá a megyei szervek nagyfokú együttműködési hajlandóságot mutatnak, és a TVI véleményében szereplő javaslatokat rendszerint figyelembe veszik (8. táblázat).

A 9. táblázatban foglaltak mutatják, hogy miként alakult a véleményezett esetek száma az Európai Megállapodás (EM) állami támogatásra vonatkozó rendelkezéseivel való összeegyeztethetőség szempontjából.

A Támogatásokat Vizsgáló Iroda munkája hozzájárul ahhoz, hogy a támogatást nyúj-

8. táblázat. A TVI-nek 1999 júniusa és 2002 decembere között bejelentett esetek

	1999	2000	2001	2002	Összesen
Egyedi támogatás	10	10	81	35	**136**
Pályázati felhívás	18	159	234	138	**549**
Egyéb	7	5	3	6	**21**
Támogatási program	11	23	42	25	**101**
Összesen	**46**	**197**	**360**	**204**	**807**

9. táblázat. A TVI által 1999 júniusa és 2002 decembere között adott vélemények rendelkező része

	1999	2000	2001	2002	Összesen
Nem tartozik az EM hatálya alá	19	93	111	41	**264**
Összeegyeztethető az EM-mel	17	36	162	133	**348**
Összeegyeztethetetlenség feloldására javaslat	4	44	73	29	**150**
Egyéb	6	24	14	1	**45**
Összesen	**46**	**197**	**360**	**204**	**807**

tók megismerjék a csatlakozás után hatályba lépő eljárási kötelezettségeiket, azaz a támogatás-ellenőrzési mechanizmust és a közösségi szabályok által engedélyezett támogatási kategóriákat. Az Európai Bizottság tapasztalatai is kedvezők a társult országokban működő irodákkal kapcsolatban. A Bizottság szeretné, ha az ott felgyülemlett szakértelem a csatlakozás után is koncentrált formában maradna fenn, a TVI-k központi koordináló szerepet játszanának a Bizottságnak küldött bejelentések, valamint a csoportmentességi rendeletek hatálya alá tartozó támogatások esetében.

IV. Felkészülés az uniós tagságra

Magyarországon a jogharmonizáció az állami támogatások területén is megvalósult, de folyamatos feladat – a csatlakozásig és utána is – a változó közösségi szabályok nyomon követése és betartása. Az állami támogatási szabályokat a Strukturális Alapok fogadására való felkészülés során is érvényesíteni kell, enélkül ugyanis az alapok forrásainak felhasználása nem engedélyezett.

A csatlakozás kapcsán két terület érdemel figyelmet: a létező támogatások listája, és a „Verseny" fejezetben kapott átmeneti mentességek.

1. Létező támogatások

Az úgynevezett létező támogatások főszabály szerint azok, amelyeket a *Bizottság már jóváhagyott.* Azok a támogatások, amelyek nem létező támogatások, új támogatásoknak számítanak. E megkülönböztetés azért lényeges, mert a létező támogatások tekintetében az Európai Bizottság a (jövendőbeli) tagállammal együttműködve *változtatásokat csak a jövőre vonatkozóan* javasolhat, és *nem rendelheti el visszafizettetésüket* sem. (Az új támogatások nyújtásának viszont az az előfeltétele, hogy azt a magyar kormány az Európai Bizottságnak előzetesen bejelentse, s azt a Bizottság jóváhagyja. A jóváhagyást megelőző vizsgálat idejére – 2 hónap-2 év – a hatályos uniós szabályozás szerint a Bizottság felfüggesztetheti a támogatás nyújtását. Amennyiben a Bizottság a támogatást nem hagyja jóvá, az tiltottnak minősül, s ha a folyósításra már sor került, akkor a támogatást visszamenőleges hatállyal, tehát a csatlakozás időpontjától számítva kamatostól vissza kell fizetni.)

A Bizottság a 1994. december 10. (az esseni csúcstalálkozó) után elfogadott támogatási intézkedések közül csak azokat a támogatásokat ismeri el létező támogatásként, amelyek esetében a következő feltételek együttesen teljesülnek:

- a Bizottságnak a csatlakozás előtt bejelentették;
- a Támogatásokat Vizsgáló Iroda véleménye azt kompatibilisnek minősítette;
- a TVI véleményét a Bizottság is jóváhagyja.

44 A Bizottság felé a bejelentés a kormány Magyarország által a csatlakozási okmányban szerepeltetni kívánt, csatlakozáson túlnyúló állami támogatások Európai Bizottságnak történő bejelentéséről szóló 2330/2002. (XI. 7) kormányhatározata és a csatlakozáson túlnyúló állami támogatások Európai Bizottságnak első alkalommal történő bejelentéséről szóló 2073/2002 (III. 21.) kormányhatározat alapján történt

10. táblázat. A csatlakozási szerződés mellékletébe bekerült létező támogatások[44]

Támogatási intézkedés neve	Lejárata
85/1998. kormányrendelet a Magyar Export-Import Bank kamatkiegyenlítési rendszeréről (2 éven túli exporthitel nem piacképes kockázat támogatására)	2006.12.31.
A Beszállítói Befektető Rt. tevékenysége	-
A Kisvállalkozás-fejlesztő Pénzügyi Rt. által végzett kockázatitőke-befektetések	-
A pályakezdő munkanélküliek elhelyezkedésének támogatása	2006.12.31.
A Regionális Fejlesztési Holding Rt. és fejlesztési társaságainak kockázatitőke-befektetései	-
Az Informatikai Kockázati Tőkealap kockázatitőke-befektetései	-
Fejlesztési adókedvezmény	2006.12.31.
Gazdaságfejlesztési célelőirányzat	2006.12.31.
Informatikai, távközlés-fejlesztési és frekvencia-gazdálkodási célelőirányzat	2006.12.31.
Kis- és középvállalkozói Célelőirányzat	2006.12.31.
Környezetvédelmi alap célfeladat fejezeti kezelésű célelőirányzat	2006.12.31.
Központi Műszaki Fejlesztési Alapprogram	2006.12.31.
Megváltozott munkaképességűek foglalkoztatási támogatása a munkaügyi központok foglalkoztatási rehabilitációs eljárásáról, valamint a megváltozott munkaképességű munkanélküliek foglalkoztatását elősegítő egyes támogatásokról szóló 11/1998. (IV. 19.) MüM rendelet alapján	2006.12.31.
Munkahelyteremtő és munkahelymegőrző támogatás a foglalkoztatást elősegítő támogatásokról, valamint a Munkaerőpiaci Alapból foglalkoztatási válsághelyzetek kezelésére nyújtható támogatásokról szóló 6/1996. (VII. 16.) MüM rendelet alapján	2006.12.31.
Nemzeti Kutatási és Fejlesztési Programok	2006.12.31.
Regionális gazdaságépítési célelőirányzat	2006.12.31.
Sporttevékenységgel kapcsolatos állami támogatások a sporttörvény alapján	2006.12.31.
Területfejlesztési célelőirányzat	2006.12.31.
Turisztikai célelőirányzat	2006.12.31.
Vértesi Erőmű Rt. környezetvédelmi beruházásához kapcsolódó állami kezességvállalása	2001-2014
Vidékfejlesztési célelőirányzat	2006.12.31.

Az 1994. december 10. előtt elfogadott támogatási intézkedések az előbbi eljárás nélkül válnak létező támogatássá. Az utóbbi kategóriába tartozó, a csatlakozáson túlnyúló állami támogatások száma igen csekély.

A csatlakozási szerződés tartalmazza a Magyarország által átadott, és az Európai Bizottság által is összeegyeztethetőnek minősített támogatások, a létező támogatások listáját, és a lista elkészítése során

követett eljárásra való utalást (10. táblázat).

A csatlakozási szerződés aláírása és annak hatálybalépése között bevezetett támogatásokat a Bizottság úgynevezett *interim eljárás keretében* minősítheti majd létező támogatásoknak.

A támogatást nyújtó szerveknek jelentős érdekük fűződik a minél teljesebb lista elkészítéséhez, azaz ahhoz, hogy a csatlakozáskor minden jelenlegi és a későbbiekben is fenntartani kívánt támogatás lehetőleg létező támogatásnak minősüljön. A csatlakozáson túlnyúló támogatásokat a csatlakozás időpontjáig a TVI-n keresztül lehet bejelenteni az Európai Bizottságnak a létező támogatások listájára.

2. Átmeneti mentességek

2.1. Társasági adókedvezmények

A „Verseny" fejezet lezárását sokáig akadályozták a társasági adótörvény alapján nyújtható, 3 vagy 10 milliárd forint összegű beruházásokhoz kapcsolódó adókedvezményekkel kapcsolatos problémák. A tárgyalásokon a Bizottság követelte ezen adóintézkedések azonnali megszüntetését, mivel nem egyeztethetők össze a közösségi szabályokkal. Az igénybe vehető kedvezmény (állami támogatás) mértéke ugyanis nincs maximálva a beruházás értékének százalékában. A jelenleg hatályos uniós szabályok szerint a beruházás maximum 50 százalékig, a kis- és középvállalkozások esetében pedig 65 százalékig támogatható. A helyzetet nehezítette, hogy az unió a már megszerzett jogokat sem ismerte el, és ragaszkodott ahhoz, hogy azokat valamilyen EU-konform formává alakítsuk át.

Az érintett vállalatok által közvetlenül és közvetetten foglalkoztatottak száma az összes foglalkoztatott megközelítőleg 10 százalékát teszi ki. E cégek a magyar termékexport 45–50 százalékát adják. A társaságok közel fele az ország elmaradott térségeiben tevékenykedik, és sok esetben az egyetlen foglalkoztatási lehetőséget nyújtja a helybelieknek, illetve az egyetlen bevételi forrást jelenti a helyi önkormányzatok számára.

Az elhúzódó tárgyalásokon végül 2002 decemberében sikerült *méltányos rendezést* elérni, amelynek keretében a legtöbb vállalat ugyan megváltozott formában, de teljes mértékben érvényesítheti adómentességét. A cégek egy kisebb részénél az adókedvezmény valóban szűkül, de várhatóan elfogadható mértékű lesz, és nem vezet tőkekivonáshoz.

Az átmeneti mentességhez kapcsolódó hazai jogszabályi rendelkezéseket a társasági adóról és osztalékadóról szóló *1996. évi*

LXXXVI. törvény 29/E. paragrafusa tartalmazza. Ennek lényege a következő:

- A 2000. január 1. előtt megkezdett jogszerző beruházások esetén 75 százalékos, a 2000. január 1. után megkezdett jogszerző beruházások esetén 50 százalékos támogatási intenzitás alkalmazható.
- A beruházásokat 1997-től 2005. december 31-ig lehet számításba venni, míg az igénybe vett kedvezményeket (társasági és helyi adókedvezmény, egyéb közvetett támogatás) 2003-tól legkésőbb 2011-ig lehet beszámítani.
- Az autóiparban a fenti támogatási intenzitás 40 százalékát lehet figyelembe venni, azaz itt 30, illetve 20 százalékos támogatási intenzitással kell számolni.
- Emellett a közösségi szabályokkal összhangban támogathatók a vállalatok képzési, kutatás-fejlesztési és környezetvédelmi kiadásai is, valamint a vállalat által az 1997–2002 között megvalósított, telekhatáron kívüli infrastruktúrafejlesztés is, ez utóbbi 100 százalékban.
- Az elszámolható költségek felső korlátját jelentő fejlesztési tervet és az 1997 és 2005 vége közötti időszakra vonatkozó tény- és tervadatokat az érintett vállalatoknak 2002. december 31-ig be kellett jelenteniük a Pénzügyminisztériumnak.

11. táblázat

Egy vállalat, amely az adókedvezményre jogosító beruházását 1999. december 31. előtt megkezdte, a Pénzügyminisztériumnak 2002. december 31-ig jelentette be a következő költségeket, az előírásoknak megfelelően. Költségek (2003. évi jelenértéken)	
Beruházási költség (1997–2005)	100 milliárd forint
Szakképzési költség (1999–2005)	2 milliárd forint/év
Infrastruktúra (telekhatárig út, valamint buszmegálló)	5 milliárd forint
Feltételezve, hogy a tervezett beruházásokat a fentiek szerint végrehajtja, a következő támogatási keretet használhatja fel 2003 és az adókedvezmény lejárata, de legkésőbb 2011 között, adókedvezmény formájában. Rendelkezésre álló támogatási keret: 84,9 milliárd forint, ebből	
Beruházás 75 százaléka	75 milliárd forint
Képzés 35 százaléka	4,9 milliárd forint
Infrastruktúra 100 százaléka	5 milliárd forint

- A társasági adótörvényben a szóban forgó adókedvezményekre vonatkozó feltételeket[45] az adókedvezmény igénybevételének során mindvégig teljesíteni kell (11. táblázat).

Az előbb említett társasági adókedvezmény felváltására 2003-tól új, EU-konform beruházás-támogatási adókedvezményt vezettek be, ez az úgynevezett *fejlesztési adókedvezmény*[46].

A kormány egyedileg engedélyezi majd a vállalkozások számára az adókedvezményt, amely a fejlesztési program részét képező beruházás üzembe helyezésének adóévében és az azt követő négy adóévben, vagy az üzembe helyezést követő öt adóévben vehető igénybe, de ezekben az adóévekben a beruházást üzemeltetni kell az eredeti feltételek szerint. Az adókedvezmény a társa-

45 Feltételek:
- 3 milliárd forint értékű, termékelőállítást szolgáló beruházás üzembe helyezése a területfejlesztés kedvezményezett területeinek jegyzékéről szóló kormányrendeletben meghatározott, társadalmi-gazdasági szempontból elmaradott térségben vagy olyan megyében, ahol a beruházás megkezdését megelőző két év valamelyikében az Országos Munkaügyi Módszertani Központ által az év decemberében mért munkanélküliségi mutató a mérés napján meghaladta a 15 százalékot, és a beruházás üzembe helyezését követő második adóévben és azt követően az adózónak az általa foglalkoztatottak éves átlagos állományi létszámát legalább 100 fővel növelnie kell a beruházás megkezdését megelőző adóévben foglalkoztatottak átlagos állományi létszámához képest.
- 10 milliárd forint értékű, termékelőállítást szolgáló beruházás üzembe helyezése, és a beruházás üzembe helyezését követő második adóévben és azt követően az adózónak az általa foglalkoztatottak éves átlagos állományi létszámát legalább 500 fővel növelnie kell a beruházás megkezdését megelőző adóévben foglalkoztatottak átlagos állományi létszámához képest.

A fenti adókedvezményeket a beruházás üzembe helyezését követő évtől 10 évig, de utoljára a 2011-ben lehet igénybe venni. Az adózó nem veheti igénybe az adókedvezményt a 2002. december 31. után megkezdett beruházás alapján.

46 Jogalap a társasági adóról és osztalékadóról szóló 1996. évi LXXXVI. törvény 22/B. §-a és a 162/2001. (IX. 14.) kormányrendelet

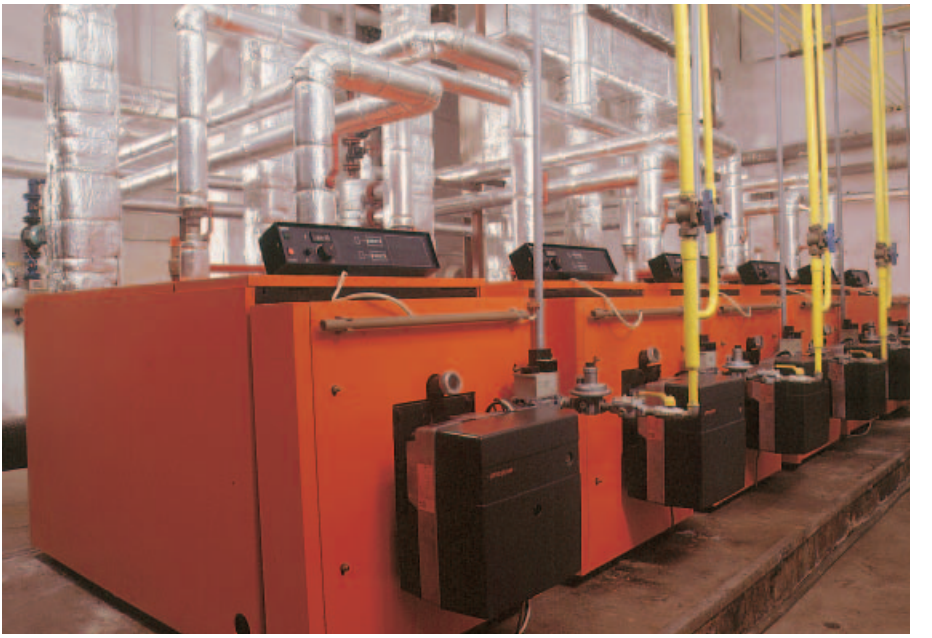

sági adó összegéig vehető igénybe. Mértéke a beruházás régiójára vonatkozó regionális támogatási térkép szerinti maximális támogatási intenzitás. Az adókedvezménnyel kapcsolatos fontosabb előírások a következők:

- Az adókedvezmény akkor engedélyezhető, ha az adózó a fejlesztési program keretében legalább 10 milliárd forint értékű (hátrányos térségben legalább 3 milliárd forint értékű), beruházást valósít meg, illetve legalább 100 millió forint értékű önálló környezetvédelmi beruházást, vagy legalább 100 millió forint értékű, a szélessávú internetszolgáltatást szolgáló beruházást hajt végre, amely
  - › új létesítmény, bővítés, vagy a termék, a termelési eljárás alapvető változásával jár;
  - › abban legalább 50 százalékos arányt képvisel a korábban még használatba nem vett (azaz új) eszköz, és legfeljebb 20 százalék (hátrányos térségben 50 százalék) a felújítás értéke.
- A 10 milliárd forint (hátrányos térségben 3 milliárd forint) értékű beruházás alapján adókedvezményt kérő adózónak az előzőe-

ken túl vállalnia kell, hogy a beruházás üzembe helyezését követő második évtől a negyedik adóév végéig

› a foglalkoztatottak létszámát 500 fővel (hátrányos térségben 300 fővel) növeli a beruházás megkezdését megelőző évi létszámhoz képest, és e foglalkoztatási szintet tartja, vagy

› a beruházás megkezdését megelőző évi bérköltséget az évesített bérköltsége az adóévben az adóév első napján érvényes minimálbér 1500-szorosával (hátrányos térségben 900-szorosával) meghaladja, vagy

› többségében kis- és középvállalkozások a beszállítói.

- Szigorúbb szabályok vonatkoznak egyes ágazatokra, például a gépjárműiparra, a szintetikusszál-iparra, a hajóépítő-iparra, az acéliparra, a feketeszén-bányászatra, a szállításra.

2.2. Off-shore vállalatok társasági adókulcsa

Az off-shore vállalatok kedvezményes társasági adókulcsát ugyancsak a közösségi szabályozással összegyeztethetetlen állami támogatásnak minősítette a Bizottság, de az – a csatlakozási szerződés értelmében – *2005 végéig fenntartható.* 2003. január 1-jétől azonban az újonnan létrejött off-shore vállalatok már az általános társasági adókulcs szerint kötelesek adózni.

2.3. Helyi önkormányzatok által nyújtott adókedvezmények

A helyi adókról szóló törvényben szabályozott önkormányzati adókedvezmények kapcsán az EU elfogadta a *2007. december 31-ig tartó átmeneti időszakot* azon vállalatok esetében, amelyek nem kedvezményezettjei a 2.1. pontban tárgyalt adókedvezményeknek.

3. A csatlakozás hatásai Magyarországon

- Magyarország uniós csatlakozásakor az állami támogatások versenyszempontú ellenőrzésével összefüggésben nem lesz olyan változás, amely igényelné a 2003-ban már

működő támogatási célok vagy formák megszüntetését vagy gyökeres átalakítását.

- Az eljárásrend tekintetében változás lesz, mivel, a támogatási programok (illetve ha nem programból nyújtják, akkor az egyedi támogatások) előzetes jóváhagyása az Európai Bizottság feladata lesz, nem a TVI-é. A TVI koordinációs szerepe azonban továbbra is megmarad.
- Az előző ponttal összefüggésben a támogatást nyújtóknak fel kell készülniük arra, hogy a bizottsági jóváhagyási folyamat hosszadalmas, ezért támogatási tervezeteiket a bevezetést jóval megelőzően el kell készíteniük, és a TVI-n keresztül meg kell küldeniük a Bizottságnak.
- A vállalatoknak, vállalkozásoknak – saját érdekükben – ajánlatos ellenőrizniük, hogy az igénybe vett támogatást a Bizottság jóváhagyta-e. Ugyanis, ha illegális támogatás nyújtására kerül sor, a vállalkozást a visszafizetéstől nem menti meg az, hogy jóhiszeműen járt el, és az előzetes bejelentés nem az ő feladata.

V. Az állami támogatásokkal kapcsolatos legfontosabb jogszabályok

1. Az állami támogatások versenyszempontú ellenőrzése

Az államháztartásról szóló 1992. évi XXXVIII. törvény és annak módosításai.

A vállalkozásoknak nyújtott állami támogatások tilalma alóli mentességek egységes rendjéről szóló 163/2001. (IX. 14.) kormányrendelet és annak módosításai.

Az államháztartás működési rendjéről szóló 217/1998. (XII. 30.) kormányrendelet és annak módosításai.

2. A központi költségvetés uniós értelemben állami támogatásnak minősülő legfontosabb támogatási programjai

A Gazdasági Minisztérium vállalkozási célelőirányzatainak szabályozásáról szóló 1/2001. (I. 5.) GM rendelet és annak módosításai.

A területfejlesztési célelőirányzat felhasználásának részletes szabályairól szóló 89/2001. (VI. 15.) kormányrendelet és annak módosításai.

A földművelésügyi és vidékfejlesztési miniszter 3/2003. (I. 24.) FVM rendelete az agrárgazdasági és vidékfejlesztési célok 2003. évi költségvetési támogatásáról.

Az informatikai, távközlés-fejlesztési és frekvencia-gazdálkodási célelőirányzat felhasználásának és kezelésének szabályairól szóló 11/2001. (IV. 24.) MeHVM rendelet és annak módosításai.

A foglalkoztatást elősegítő támogatásokról, valamint a Munkaerő-piaci Alapból foglalkoztatási válsághelyzetek kezelésére nyújtható támogatásokról szóló 6/1996. (VII. 16.) MüM rendelet és annak módosításai.

A pályakezdő munkanélküliek elhelyezkedéséről szóló 68/1998. (V. 15.) kormányrendelet és annak módosításai.

A munkaügyi központok foglalkoztatási rehabilitációs eljárásáról, valamint a megváltozott munkaképességű munkanélküliek foglalkoztatását elősegítő egyes támogatásokról szóló 11/1998. (IV. 19.) MüM rendelet és annak módosításai.

A kereskedelemfejlesztési célelőirányzat felhasználásának és kezelésének részletes szabályairól szóló 7/2001. (IV. 5.) KüM rendelet és annak módosításai.

A Központi Műszaki Fejlesztési Alapprogramról szóló 98/1996. (VII. 10.) kormányrendelet és annak módosításai.

A Nemzeti Kutatási és Fejlesztési Programok lebonyolításának szabályairól szóló 251/2002. (XII. 5.) kormányrendelet, a Nemzeti Kutatási és Fejlesztési Programok céljára rendelt előirányzat felhasználásának és kezelésének szabályairól szóló 27/2002. (V. 17.) OM rendelet és azok módosításai.

A turisztikai célelőirányzat felhasználásának és kezelésének részletes szabályairól szóló 14/2002. (XI. 16.) MeHVM rendelet.

A sportról szóló 2000. évi CXLV törvény és az állami támogatások 2001. és 2002. évi felhasználásának szabályairól szóló 10/2001. (XII. 23.) ISM rendelet és azok módosításai.

A Környezetvédelmi Alap célfeladatok fejezeti kezelésű előirányzat felhasználásának, nyilvántartásának és ellenőrzésének részletes szabályairól szóló 28/2001. (XII. 23.) KöM rendelet és annak módosításai.

A társasági adóról és osztalékadóról szóló 1996. évi LXXXVI. törvény 22/B. paragrafusa és a fejlesztési adókedvezményről szóló 162/2001. (IX. 14.) kormányrendelet és annak módosításai.

VI. További információforrások

Pénzügyminisztérium
Támogatásokat Vizsgáló Iroda
1051 Budapest, József nádor tér 2–4.
Telefon: 327-2343, E-mail: tvi@pm.gov.hu
Internet: www.p-m.hu/Dokumentumok/EUInt/EUInt.htm

TVI információs füzetek
www.p-m.hu/Dokumentumok/EUInt/TVI/kiadvanyok.htm

Európai Bizottság Versenypolitika Főigazgatósága
http://www.europa.eu.int/comm/competition/index_en.html

A „Versenypolitika”
témakörben eddig megjelent
Európai Füzetek:

Dr. Remetei-Filep Ádám – Dr. Sárai József
Európai versenyjog
és magyar csatlakozás

A közhiedelemmel ellentétben az Európai Unióban nem tilos a vállalkozások támogatása. A verseny tisztaságának védelme érdekében azonban a támogatható célokat és mértékeket szabályozták. A szabályok betartása felett az Európai Bizottság őrködik. Hazánk már az 1991-ben aláírt Európai Megállapodásban vállalta, hogy állami támogatási gyakorlatát a közösségi szabályokhoz igazítja. Ez fokozatosan meg is történt. Magyarországon 1997 óta a mindenkori pénzügyminiszter hatáskörébe tartozik, hogy biztosítsa a magyar támogatási rendelkezések összhangját az uniós előírásokkal. Az államháztartásról szóló törvény 2001. évi módosítása általános szabályként mondta ki a vállalatok állam általi támogatásának tilalmát, a támogatható célokat és a támogatás megengedett mértékét kormányrendelet szabályozza. A csatlakozás után a támogatások ellenőrzése a Bizottsághoz kerül át, és fel kell arra készülni, hogy a jóváhagyási folyamat szigorú és hosszadalmas lesz. Ezért fontos, hogy a támogatást nyújtók és maguk a potenciális kedvezményezettek megismerjék és megtanulják az állami támogatásokkal kapcsolatos uniós szabályokat, beleértve az anyagi és eljárási rendelkezéseket is.

Hargita Eszter
főosztályvezető-helyettes
Pénzügyminisztérium